

LBRIS

We know
books

AISHA HASSAN

**CÂND
DANSEAZĂ
LICURICII**

Traducere din limba engleză și note
ANDREEA NĂSTASE

LITERA
București

CAPITOLUL 1

Pământul de la *bhatti*¹ era roșu și argilos, numai bun pentru cărămizi. Cu fiecare pas pe care-l făcea Lalloo, praful fin se așeza pe el ca o sfârșeală – întâi pe *chappal*, sandale, apoi pe șalvari, croindu-și drum în sus spre gât. Până ajungea la coliba părinților lui, *shalwar kameez*-ul alb avea să fie roșu de-a binelea.

Zona era chiar la marginea orașului, lăsată în miserie, neglijată și ferită de priviri. Dacă n-ar fi locuit acolo cu paisprezece ani în urmă, n-ar fi avut habar că exista, dar așa n-avea să uite niciodată locul acela. Drumul din centrul efervescentului Lahore până acolo era lung și presupunea să schimbi trei microbuze, mergeai până când oamenii și clădirile dispăreau, și în cele din urmă se termina și șoseaua, iar microbuzul nu mai avea unde să se ducă. Era ca și când ai fi ajuns la capătul lumii. O cărare șerpuită de pământ începea acolo unde se sfârșea drumul asfaltat, mărginită în ambele părți de câmpuri luxuriante cu copaci și tufișuri, și grâu abia

---

¹ Cărămidărie (în urdu în original)

semănat. Într-un târziu, după un cot, se zărea *bhatti*, o rană căscată în peisaj.

Solul fusese despuiat de toată verdeața. Smulsă din rădăcini, săpată fără milă, aceasta lăsase în urma ei un pământ roșu sterp, mormane de lut, grămezi de cărămizi și un coș uriaș. Domina împrejurimile cu înălțimea lui de treizeci și ceva de metri, întunecat și rău prevestitor, scoțând permanent un fum negru gros. Când trecu pe lângă monstrul care ardea mocnit, Lalloo îi simți ochiul fioros ațintit asupra lui. „Te vei întoarce“, îi șoptea. Își plecă fruntea, refuzând să se uite în sus. Ziua aceea blestemată și coșul acela blestemat.

În umbra lui se aflau colibe de lut înghesuite unele în altele, cu găuri pe post de uși și ferestre și acoperișuri din tablă ondulată. A părinților lui era ultima din șir. Când Lalloo trase perdeaua care atârna în cadrul ușii, auzi un sunet înfundat. O bufnitură. Înserarea nu se lăsase încă peste Lahore, dar în camera fără geamuri era deja întuneric. Îi luă câteva clipe ca ochii să i se adapteze, și atunci își văzu mama ghemuită, legănându-se înainte și înapoi. De fiecare dată când venea în față dădea cu capul de peretele din chirpici. *Buf, buf, buf.*

Se repezi la ea și o luă în brațe. Era ca un pui de pasăre abia ieșit din ou, neajutorată și scumpă și în pericol să se frângă. Acum, cuibărită în brațele lui, continua să se legene. Ar fi vrut să-i spună că urma să aibă grijă de ea, să-i cârpească țesătura vieții și s-o ia de acolo, dar nu era capabilă să-l asculte; în plus, el știa că n-avea să-și poată ține cuvântul. Jugnu nu reușise, nu putea nici Lalloo.

Shabnam stătea puțin mai încolo, rezemată de perete, strângându-și genunchii cu brațele. *Chadar*-ul îi acoperea capul și îi cădea peste umeri. Când fratele ei

o strigă, ridică privirea surprinsă, atât de pierdută în gânduri, încât nu-l văzuse intrând.

– E așa de ore întregi. Shabnam veni să atingă mâna mamei lor, cu vocea plină de îngrijorare. Am încercat s-o opresc.

– Se întunecă, Shab.

Sora lui aprinse lampa de gaz, aruncând mai mult umbre decât lumină în ungherele camerei goale. Cele câteva oale și ustensile de bucătărie ale familiei se aflau într-un colț, iar așternuturile erau împăturite atent pe podeaua din pământ bătucit.

Veni și Pinky de afară. *Shalwar kameez*-ul ei era zdrențuit și murdar de noroi, părul scurt îi era ascuns sub un fes de lână, iar mersul ei rapid fusese înlocuit de o melancolie care-i încovoia umerii. Doar o copilă, deși înțelegea povara acelei nopți. Când îl văzu, ochii i se luminară o clipă și își aruncă brațele pe după gâtul lui. Lalloo o îmbrățișă stângaci, fără să-i dea drumul mamei.

– Unde-i Abu?

Ziua de lucru se încheiase, așa că tatăl lor ar fi trebuit să fie deja acasă.

Shabnam ridică din umeri. Pinky clătină din cap.

– Hai aici, să stai cu Ami, îi ceru Lalloo surorii mai mari.

Își mută mama în brațele lui Shabnam, după care ieși afară. În fața colibelor din pământ roșu se aflau rânduri-rânduri de cărămizi perfect modelate care așteptau să absoarbă energia soarelui. Însă de săptămâni bune astrul fusese acoperit cu o *dupatta* cenușie care-i lăsa conturul vizibil, dar îi ecrana căldura, făcându-l să emită o lumină morbidă. Lahore era învelit într-un smog dens de care nu se putea descotorosi. Smogul acela care se

vâra în hainele lui Lalloo, în oasele lui și-l făcea să-și strângă jacheta pe lângă corp ca să se ferească de frigul mușcător.

Se întoarse când auzi un sunet și merse într-acolo. Tatăl lui, cu o lopată în mână, îngenunchease lângă un mic obiect de pe pământ. În timp ce Lalloo se apropia, difuzorul unei moschei îndepărtate se trezi la viață cu un pâraie, iar muezinul începu chemarea la rugăciune, *Azaan*.

Allah u Akbar, Allah u Akbar...

Abu se ridică, parcă în răspuns la chemare.

Allah u Akbar, Allah u Akbar...

În loc să-și ducă mâinile la urechi, Abu înălță lopata deasupra capului. Muezinul continuă să depună mărturie că nu există alt dumnezeu în afară de Allah, iar Abu coborî lopata cu toată forța pe pământul roșu, ca și cum ar fi muncit în continuare, pregătind lutul pentru modelarea de cărămizi. Lalloo se grăbi spre el când Abu își ridică iarăși arma, lăsând vederii trupul zdrobit al unei vrăbii moarte, cu picioarele chircite. Abu ținu din nou lopata deasupra capului în timp ce muezinul îi îndemna viguros pe credincioși.

– Abu! strigă Lalloo oprindu-i mâna.

Tatăl lui se gârbovi dintr-odată, lăsându-l să-i ia unealta. În ciuda frigului, sudoarea îi brobonea fruntea și i se scurgea pe obraji. Purta un *shalwar kameez* subțire din bumbac, iar spatele îi era ud learcă.

– Eu v-am adus aici, spuse cu glas tremurător. Am pe mâini sângele băiatului meu.

La illaha ill Allah. Muezinul termină. Respirația greoaie a lui Abu amplifică tăcerea care se lăsase.

Fără grabă, Lalloo își conduse tatăl la *charpai*-ul¹ din fața colibei și-l ajută să se așeze pe rogojina de iută, care trosni când primi greutatea bătrânului, apoi îi aduse un pahar de apă de la vasul de lut din colț. Abu părea să se fi micșorat, rămăsese numai o parte din bărbatul care fusese odinioară. Lalloo observă că mâinile îi tremurau. Sângele acela era pe mâinile lui, nu ale lui Abu.

Când Shabnam ieși afară, Lalloo o trase la o parte.

– E bine? întrebă ea arătând spre tatăl lor.

Lalloo clătină din cap.

– Nu crezi că ar fi mai bine să nu mergem anul ăsta?

Gâtul îi era uscat. Vorbea încet, încercând să-și mascheze șocul.

– Să nu mergem? făcu ea privind-l lung.

Se temuse de acea zi, însă era mai rău decât se așteptase el. În fiecare an, părinții lui reacționau tot mai urât.

– Uită-te la ei, nu sunt sigur că pot să suporte.

Shabnam se întoarse spre colibă, astfel că i se văzu profilul în lumina muribundă a zilei. Fruntea îi era încrețită, degetele ei frământau *chadar*-ul, dar avea o expresie neașteptat de calmă. Când vorbi în cele din urmă, glasul îi era obosit, prea bătrânicos ca să aparțină unei surori cu numai câțiva ani mai mare decât el.

– Suportă fiecare zi în locul ăsta îngrozitor.

– Da, dar...

– Au nevoie de asta, Lalloo. Azi, mai mult ca oricând.

Abu, care îi auzise, se ridică și îi privi. Expresia lui era lucidă, intențiile, clare.

– Să mergem.

¹ Pat tipic pentru Asia de Sud, format dintr-un cadru din lemn sau metal și o împletitură din materiale naturale sau plastic

Fusese un ordin.

Shabnam și Lalloo se uitară unul la celălalt. Pinky trase perdeaua care ținea loc de ușă și ieși din colibă ținând-o de mână pe mama lor, urmată de ceilalți. Lalloo își scoase haina și încercă s-o petreacă pe după umerii lui Abu, însă tatăl lui se scutură în semn de refuz.

Lui Jugnu îi plăcuse foarte mult să hrănească vrăbiile. O bucățiță de *naan*¹, o îmbucătură de *roti*², chiar și o lingură de orez; le lăsa orice îi rămânea de la masă. După ce mâncau, le alunga. Îi plăcea să le vadă zburând, înălțându-se pe cer și coborând în picaj. Și acum? Lalloo se cutremură. Nu-i ieșea din minte bufnetul cu care lopata lui Abu lovise pasărea.

Trecură pe lângă colibecele vecine, care erau deja cufundate în beznă. Obişnuiți cu iernile blânde și caniculele apăsătoare din Punjab, sătenii îndurau cu greu smogul care se lipea de orice suprafață și extrăgea căldura. Printr-o fereastră, Lalloo văzu o familie tânără înghesuită în căsuța aflată chiar în calea fumului scuipat de coș. Epuizați de munca de peste zi, se baricadaseră înăuntru ca să scape cât de cât de frig, dar nu puteau scăpa și de ororile aceluia loc.

Când Lalloo ajunsese în dreptul unui morman de gunoi aruncat în spatele colibelor, o adiere de vânt îi umplu nările cu o duhoare cumplită care îl aduse în pragul vomei.

*

La șase ani, Lalloo îl urma pe Jugnu peste tot. Într-o zi de iarnă, cu mult înainte de *bhatti*, frații o luaseră la

¹ Turtă din aluat dospit, specifică bucătăriei din Asia de Sud

² Turtă din aluat nedospit

fugă prin lanurile de porumb care le înconjurau satul. Știuleții erau numai buni de recoltat, ajunseseră atât de înalți, încât Lalloo nu-l putea vedea pe Jugnu în față, putea doar să-l audă în timp ce tropăiau prin lan. În urechi îi răsună avertismentul lui Ami de a nu-și murdări hainele. Papucul de cauciuc îi izbea călcâiele și plămâni îl dureau pe când încerca să țină pasul cu vocea lui Jugnu care râdea și-l tachina, îndemnându-l să-l prindă. „*Challo, yaar!* Hai, frate!”

Îl auzi oprindu-se brusc și simți mirosul înainte să vadă. Canalul era lat de un metru și plin de o mizerie neagră bălțită. Duhoarea îi ardea nările și nu se dădea dusă. Jugnu ezită numai câteva secunde înainte să facă saltul, strigând încurajări spre fratele mai mic. Lalloo ezită în fața smârcului pestilențial când văzu un hoit umflat trecând prin fața lui. Dar Jugnu era deja pe partea cealaltă, gata să țâșnească mai departe.

Lalloo se dădu înapoi câțiva pași ca să-și ia avânt, apoi, ținându-și respirația, sprintă și sări, agitându-și picioarele prin aer. Căzu și, cu un pleoscăit, se cufundă în mâl. Se împinse în sus și reuși să-și scoată capul la suprafață, scuipând în toate părțile. Era acoperit de mizerie neagră care îi ajunsese în gură și în gât, făcându-l să verse. Jugnu strigă, iar Lalloo deschise ochii numai cât să vadă că întinsese mâna ca să-l prindă. Făcu eforturi să ajungă la ea, și în cele din urmă Jugnu pe jumătate îl trase, pe jumătate îl târî până pe mal. În patru labe pe pământul uscat, vomă din nou. Încercă să se șteargă pe față, dar mizeria era peste tot: în păr, în nas, în urechi – fiecare centimetru pătrat de pe corpul lui era acoperit cu mîzga vâscoasă.

Nu aveau încotro, trebuiau să se ducă acasă. Alcătuiau o pereche bizară: Jugnu, înalt și deșirat, și Lalloo,

micul monstru lipicios, care lăsa în urmă o dâră de glod împuțit. Se aștepta ca Jugnu să rădă de el batjocoritor sau cel puțin să-l tachineze, însă fratele mai mare avea destulă minte ca să n-o facă. Îl dureau dinții din cauză că-și ținea falca încleștată ca să nu-i tremure bărbia și să nu-i mai intre în gură mizerie de pe față.

Când îi văzu, Shabnam scoase un sunet strident, la jumătatea drumului dintre țipăt și râs. O luă la fugă strigând:

–Ami, uite ce-a adus Jugnu acasă!

Mama lor veni la ușă cu cârpa de vase pe umăr, cu o lingură de lemn în mână, cu tunet în voce.

–Așa îți păstrezi tu hainele curate?

Îl mână pe Lalloo până la baie și-l puse să se dezbrace la piele, apoi turnă peste el o mulțime de găleți de apă fierbinte cu Dettol, până când negreala cleioasă începu să dispară. După aceea îl frecă tare cu o perie și încă niște dezinfectant. Odată cu frecatul veni și dojana.

–De câte ori nu ți-am spus să te ții departe de canal? N-ai găsit alt loc unde să te joci? E plin cu murdărie și resturi chimice de pe câmpuri și balegă, și naiba mai știe ce...

–Ami, încercă Jugnu s-o întrerupă.

–Toate molimele de pe lume la un loc, și taman acolo hotărăști tu să sari! Și nici să nu-mi aduci aminte de șobolani și de...

–Gata, mămico, îl faci să vomite numai pomenindu-i despre asta.

Jugnu făcu ceea ce făcea întotdeauna, abătând mânia mamei dinspre Lalloo spre el însuși.

Ea se aplecă asupra lui, cu peria în mână.

–Și tu! Treaba ta e să ai grijă de fratele tău mai mic, nu să-l înveți să sară peste canal. N-are decât șase ani.

Ar fi putut să-și rupă piciorul. Și ce mă fac dacă se îmbolnăvește?

Jugnu îi zâmbi larg.

–Ar fi trebuit să vezi, mămico. Lalloo al nostru s-a dus la fund și a ieșit ca o *kaala bhoot*, o fantomă neagră. Nici nu l-am recunoscut. Știi, ca atunci când se schimbă Superman, asta-i deghizarea lui Lalloo.

Ami țâțâi și-l alungă de acolo, dar pe chip îi apăruse un zâmbet.

Fără să clipească, Jugnu se întoarse spre Lalloo.

–Ești un supererou, frățioare. O să-ți zicem Kaala Bhoot. Dar trebuie să facem ceva cu deghizamentul ăsta, pute înfiorător!

Până și Lalloo, pe care îl usturau ochii din cauza umilinței și a durerii în urma frecatului energic cu peria, știind că n-o să-i iasă niciodată mirosul din păr și gustul din gură, până și Lalloo izbucni în râs. De atunci, Jugnu îi zise Kaala Bhoot, micul lui monstru negru.

*

Familia continua să meargă. Trecură pe lângă șiruri nesfârșite de cărămizi roșii puse la uscat, așteptând să fie arse în cuptor, depășiră măgarul costeliv, legat de un stâlp de lemn cu un lanț petrecut în jurul gâtului. Lăsară *bhatti* în urmă.

Le luă o oră să străbată drumul de pământ și să ajungă la cimitir. Erau acoperiți din cap până-n picioare de praf roșu. În seara aceea, la fel ca în noaptea din urmă cu paisprezece ani, luna plină strălucea cu toată puterea pe bolta cerească.

Lalloo, în fruntea șirului indian, îi conduse pe lângă înaltul arbore *sheesham* care creștea în mijlocul unui mormânt, pe lângă șanțul plin cu apă bălțită și gunoaie,

apoi pe lângă nenumăratele morminte, până când ajunseră la o movilă marcată cu un simplu băț de lemn. Fie din cauza animalelor sălbatice, fie ca semn rău prevestitor, bățul era căzut la pământ.

Când Lalloo întinse mâna să-l îndrepte, doi licurici se ridicară în jurul lor, licărind intermitent. Ridică privirea uimit, dar insectele dispărură atât de repede, încât se întrebă dacă fuseseră cu adevărat acolo.

Membrii familiei își înălțară mâinile făcute căuș într-o rugăciune tăcută. Shabnam scoase niște petale roșii de trandafir din pungă de plastic pe care o adusese cu ea și le dădu drumul pe mormânt. Văzând petele roșii de pe solul uscat, Ami izbucni în hohote de plâns și căzu în genunchi, de parcă ar fi vrut s-o înghită pământul. Lalloo se bucura că nu-i poate vedea fața în întineric. Era numai vina lui; egoismul lui îl împiedicase pe Jugnu să plece în acea noapte.

Nu le făcea nici un bine să zăbovească acolo. Amintirea nopții fatidice le era întipărită în minte. Bărbații, căinii, luna plină. O luă pe Ami de mână.

- *Challo*, mămico, e vremea să mergem.

Mâna ei era rece, avea pielea aspră și crăpată. Nu se mișcă. El o luă pe după umeri. Corpul ei era atât de slab, încât părea gata să se sfărâme. O ajută să se ridice și o conduse ușurel tot mai departe de mormânt. Shabnam și Pinky veneau în spate cu Abu, și așa copiii îi duseră pe părinți până la *bhatti*. Înapoi la coliba lor, ca niște prizonieri duși în celulă. Aveau să-și reia munca a doua zi de dimineață, înainte de ivirea zorilor, indiferent de vreme.

Despăturiră așternuturile pe podeaua de pământ bătorit fără să scoată o vorbă și se culcară. Lalloo, lângă părinții lui, se sili să rămână treaz, așteptând până ce le

putu auzi răsufierea regulată. Amortit de frig, se ridică și-și croi drum peste mâinile și picioarele celorlalți până la ușă. La ora aceea târzie, smogul era și mai dens. Nu-l ajuta lanterna de la telefonul mobil, nu-și vedea nici măcar mâinile întinse în față. Porni înainte pe băjbăite.

În spatele colibe se puse în patru labe, și peste câteva momente mâinile lui se loviră de ceva dur și rece. Era lopata pe care i-o luase lui Abu. Puțin mai departe găsi și pasărea. Cuibărind în palmă trupușorul moale, îl duse până la un zid din apropiere, unde săpă o groapă puțin adâncă. Era liniște, nu se auzeau decât respirația lui întretăiată și izbiturile lopeții în pământ. Acoperi mica făptură cu țărână, dar mai rămase mult timp acolo înainte de a se întoarce la colibă.

Era la fel în fiecare an. Lumea lui era întoarsă cu susul în jos, o lume în care Abu ucidea vrăbiile atât de dragi lui Jugnu, iar Lalloo fusese trimis departe de casă în noaptea în care fratele lui era înmormântat. Comemorarea morții lui Jugnu reprezenta una dintre puținele nopți în care Lalloo dormea în coliba părinților săi. Nu avea de ales. În fiecare noapte se culcau în aceeași colibă, la câțiva metri de locul unde corpul zdrobit al lui Jugnu, cald încă, fusese lăsat cu paisprezece ani în urmă.